

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 964 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
Tojirova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovхunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Serali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Difuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	

TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKI MUAMMOSI

Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich

Termiz davlat universiteti

Iqtisodiyot fakulteti

Moliya kafedrası mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tijorat banklarida foiz riskining ilmiy-nazariy va amaliy asoslari o'rganilgan, mamlakatimiz tijorat banklarida foiz riski bilan bog'liq muammolar tahlil qilingan, shuningdek, ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, foiz riski, foiz stavkasi, kredit foizi stavkasi, depozit foizi stavkasi, bank marjasi.

Abstract: This article examines the theoretical and practical foundations of interest rate risk in commercial banks, analyzes the problems related to interest rate risk in the commercial banks of our country, and also presents scientific and practical recommendations.

Key words: commercial banks, interest rate risk, interest rate, loan interest rate, deposit interest rate, bank margin.

Аннотация: В данной статье изучены теоретические и практические основы процентного риска в коммерческих банках, проанализированы проблемы, связанные с процентным риском в коммерческих банках нашей страны, а также разработаны научно-практические рекомендации.

Ключевые слова: коммерческие банки, процентный риск, процентная ставка, процентная ставка по кредиту, процентная ставка по депозиту, банковская маржа.

KIRISH

Tijorat banklari boshqa ko'plab korxona va tashkilotlarga nisbatan foiz riskiga ko'proq duch keladigan tuzilmalar hisoblanadi. Bunga asosiy sabab sifatida ularning operatsion faoliyatining o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatish mumkin. Ma'lumki, tijorat banklarining asosiy daromad manbai ularning bank xizmatlari – ya'ni depozit va kredit xizmatlariga qo'yiladigan foiz stavkalari orqali shakllanadi. Ularning daromadlilik manbaini bank marjasi, ya'ni depozit bo'yicha foiz stavkalari va kredit bo'yicha foiz stavkalari o'rtasidagi farq belgilaydi.

Mamlakat Markaziy banki tomonidan belgilanadigan asosiy foiz stavkasi esa depozit va kredit foiz stavkalarining shakllanishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Asosiy foiz stavkadagi tebranishlar yoki o'zgarishlar mos ravishda depozit va kredit foizlarida ham o'zgarishlarga olib keladi. Bu esa bank marjasining yuqori yoki past bo'lishiga bevosita ta'sir ko'rsatib, tijorat banklarining daromadlilik darajasini belgilaydi.

AQShdagi Federal depozitlarni sug'urtalash korporatsiyasi tomonidan berilgan ta'rifga ko'ra, foiz riski – bu bankning joriy yoki kelajakdagi daromadlari va kapitalining bozor stavkalaridagi salbiy o'zgarishlarga duchor bo'lish xavfidir [1].

Yuqoridagi fikr va mulohazalardan kelib chiqadigan bo'lsak, foiz riski tijorat banklari faoliyatiga ta'sir ko'rsatuvchi eng muhim bank risklaridan biri bo'lib, u boshqa asosiy bank risklari – kredit riski, likvidlik riski va boshqa shu kabi xatarlarning ham shakllanishiga sabab bo'ladi. Shundan kelib chiqib aytish mumkinki, ushbu ilmiy maqola mavzusi dolzarb bo'lib, unda tijorat banklarida foiz riskining ilmiy, nazariy va amaliy asoslari ko'rib chiqilgan. Bunda tahliliy ma'lumotlar asosida foiz riski bilan bog'liq muammolar ochib berilgan va zarur ilmiy-amaliy tavsiyalar taklif etilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tijorat banklarida foiz riski xorijiy, MDH davlatlari va mahalliy olimlar, tadqiqotchilar hamda ekspertlar tomonidan tadqiq etilayotgan muhim muammolardan biridir. Quyida ushbu yo'nalishdagi yondashuv va qarashlarning qisqacha tahlili keltiriladi.

Indoneziyalik olimlar Retno Belinda va Zulfa Iravati fikriga ko'ra, foiz stavkasi jamg'armalarni to'plash va mablag'larni taqsimlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shu orqali foiz stavkasi mamlakatdagi iste'mol va investitsiya darajalarini oldindan bashorat qilishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, u iqtisodiy o'sish sur'atlariga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Foiz stavkalaridagi o'zgarishlar tijorat banklarining aktivlari va majburiyatlari o'rtasidagi kuchli bog'liqlik sababli bank sohasining barqarorligi va ijobiy ko'rsatkichlari bilan chambarchas bog'liqdir. Ularning xulosasiga ko'ra, foiz riski bankning foiz stavkalaridagi o'zgarishlarga tezkor moslashuvini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, bank sektorida xavfsizlik darajasini oshiradi va moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlarining yaxshilanishiga turtki beradi [2].

AQShlik ekspert Adam Kruegerning ta'kidlashicha, foiz riski – bu foiz stavkalaridagi o'zgarishlarning pul oqimlari, aktivlar yoki majburiyatlarning qiymatiga salbiy ta'sir ko'rsatish ehtimolidir. Uning fikricha, foiz riski barcha buxgalteriya balanslari uchun xos bo'lib, bu an'anaviy bank amaliyotida uchraydigan asosiy risklardan biridir (boshqalari – kredit va likvidlik risklari). Shuningdek, ekspert CAMELS reyting tizimidagi S komponenti – ya'ni tijorat bankining bozor risklariga nisbatan sezgirligini baholashda foiz riski hal qiluvchi omil hisoblanishini ta'kidlaydi [3].

Adam Krueger foiz riskini baholash usullari haqida ham fikr bildirgan. Unga ko'ra, foiz riskini tahlil qilishda qo'llaniladigan asosiy vositalar 1-jadvalda bayon etilgan (1-jadval).

1-jadval. Foiz riskini baholashning umumiy vositalari [7].

Baholash vositasi	Nimani baholashi	Hisoblash
Gap tahlili	Belgilangan vaqt oralig'ida foiz stavkasiga nisbatan sezgir aktivlar (RSA) miqdori va foiz stavkasiga nisbatan sezgir majburiyatlar (RSL) darajasi o'zaro taqqoslanadi. Taqqoslash natijasida yuzaga kelgan farq foiz riskiga duchor bo'lgan aktivlar miqdorini ifodalaydi, salbiy qiymat bo'lsa majburiyatlarning foiz stavkalariga sezgirligini bildiradi. Gap tahlili ko'pincha tijorat banklari tomonidan vaqt o'tishi bilan risklarning qayta baholanishi to'g'risida umumiy tushunchaga ega bo'lish uchun qo'llaniladi, ammo u barcha RSA va RSL larga teng munosabatda bo'ladi hamda u o'z – o'zidan boshqaruvchi organlarning kutilmalarini qondirmaydi.	$RSA - RSL = \text{Gap}$
Risk ta'siridagi daromadlar	Belgilangan vaqt oralig'ida, odatda ikki yilgacha bo'lgan davrda aktivlar va majburiyatlar narxining qayta baholanishiga qarab, foiz stavkasidagi potensial o'zgarishlarning sof foiz daromadi (NII) ga ta'sirini baholash uchun daromad turli xil ssenariylar bo'yicha modellashiriladi. Pasaygan daromadlar yoki yo'qotishlar kapital va likvidlik pozitsiyalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.	NII dagi o'zgarishlar / NII ning asosiy holati
Kapitalning iqtisodiy qiymati (EVE)	Turli xil ssenariylar bo'yicha foiz stavkalarini modellashirish stavkalar o'zgarishlarining kelajakda kutilayotgan barcha pul oqimlarining diskontlangan qiymati va tijorat bankining joriy moliyaviy holatida yaratilgan kapital qiymatiga bo'lgan ta'sirini baholaydi.	Aktivlarning iqtisodiy qiymatidagi o'zgarish – Majburiyatlarning iqtisodiy qiymati / EVE ning asosiy holatidagi o'zgarish

Rossianing "Финансовый анализ" nomli rasmiy internet saytida foiz riskiga quyidagicha ta'rif beriladi: foiz riski – bu bozordagi foiz stavkalarining salbiy o'zgarishi natijasida zarar yuzaga kelishi yoki kutilgan foydaning olinmaslik ehtimolidir. Bu risk bozor kon'yunkturasidagi tebranishlar hamda davlat va Markaziy bank tomonidan foiz stavkalarining tartibga solinishi bilan bog'liq. Foiz riski, shuningdek, talablar va majburiyatlarni bajarish muddatlaridagi nomuvofiqlik yoki foiz stavkalaridagi nomutanosib o'zgarishlar natijasida yuzaga keladi [4]. Ushbu sayt foiz riskining salbiy oqibatlarini ham ko'rsatgan bo'lib, ular 1-rasmda aks ettirilgan (1-rasm).

1-rasm. Foiz riskining salbiy oqibatlari [8].

Belaruslik olim Kukxa O.A. va tadqiqotchi Chernak A.V.ning fikricha, Belarus Respublikasi Markaziy banki bank risklarining asosiy turlarini quyidagicha ajratadi: kredit riski, mamlakat riski, bozor riski (shu jumladan fond, valyuta va tovar risklari), bank portfelinining foiz riski, likvidlik riski, operatsion risk (huquqiy va kiberrisklar), strategik risk, reputatsiya riski hamda konsentratsiya riski. Ularning xulosasiga ko'ra, tijorat banklari faoliyati ko'p jihatdan risklarga bog'liq bo'lib, bu banklar daromadlilikining pasayishiga olib keladi. Shu sababli, bank risklarini aniqlash va samarali boshqarish bo'yicha ehtiyoj yildan-yilga ortib bormoqda [5]. Ushbu xulosalar foiz riskining tijorat banklari uchun qanday darajada muhim ekanligini ko'rsatadi va bu mavzuni tadqiq etish dolzarbligini tasdiqlaydi.

Mahalliy olim Malikov T.S.ning ta'rifiga ko'ra, foiz riski – bu korxonalarda ayrim faoliyat turlari bo'yicha foiz ko'rsatkichlari yoki to'lovlarining ortib yoki kamayib ketishi ehtimoli natijasida rejalashtirilgan foyda hajmiga erishmaslik xavfidir [6].

Yana bir mahalliy olim – Ziyodullaev S.M. ta'kidlaydi: tijorat banklari foydasining qisqa muddatli o'zgarishiga eng kuchli ta'sir ko'rsatadigan omillar portfel riski va operatsion riskdir. Portfel risklari ichida esa kredit riski, foiz riski, likvidlik riski, to'lovni muddatidan oldin – erta qoplash riski va valyuta riski alohida ajralib turadi. Olimning fikriga ko'ra, hozirgi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan investitsion loyihalar uchun foiz riski ayniqsa dolzarb hisoblanadi. Bunga sabab – jalb qilinayotgan xalqaro kreditlarning mutlaq aksariyati (70 foizdan ortig'i) suzuvchi foiz stavkalari asosida shakllanayotganidir.

Olimning o'z fikrini asoslash uchun bildirgan mulohazasiga ko'ra, koronavirus pandemiyasi davrida xalqaro kreditlarga bo'lgan talabning pasayishi natijasida ular bo'yicha foiz stavkalari ham juda past darajada bo'lgan. Biroq, koronavirus pandemiyasidan keyin jahon iqtisodiyotining tiklanishi, shubhasiz, xalqaro kreditlar bo'yicha foiz stavkalarining o'sishiga olib keladi. Natijada, suzuvchi foiz stavkasi bo'yicha olingan xalqaro kreditlar bo'yicha to'lovlar sezilarli darajada oshadi.

S. M. Ziyodullaevning xulosa qilishicha, xorijiy banklar, shu jumladan, transmilli banklar doimo xalqaro kreditlarni suzuvchi foiz stavkasi bilan taqdim etishdan manfaatdor hisoblanishadi. Buning sababi shundaki, xalqaro kreditlarni suzuvchi foiz stavkasi bo'yicha berishda kreditor bank tomonidan olinadigan spread (marja) ularning bozor qiymati o'zgarishidan qat'i nazar, o'zgarmas bo'lib saqlanib qoladi [9].

Umuman olganda, xorijilik, MDH hamda mahalliy olim, tadqiqotchi va ekspertlar tijorat banklarida foiz riski mamlakat asosiy foiz stavkasidagi tebranish yoki o'zgarishlar natijasida yuzaga keladigan bank riski ekanligini asoslab bergan. Ularning xulosalarini umumlashtiradigan bo'lsak, tijorat banklari uchun foiz riski boshqa bank risklariga qaraganda eng muhim risk hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

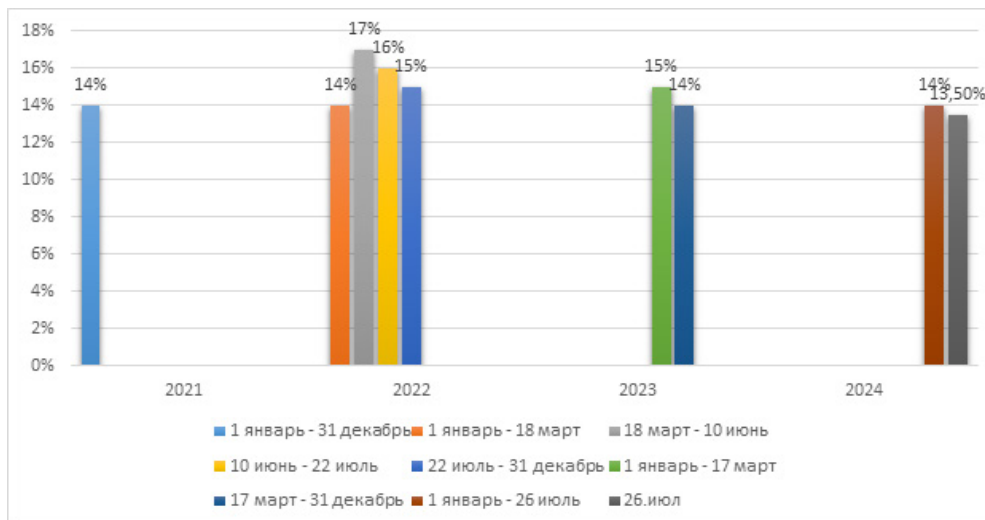
Ushbu maqola xalqaro IMRAD tuzilmasi talablariga rioya etilgan holda tayyorlangan bo'lib, unda asosan uchta tadqiqot usuli qo'llanildi: ilmiy-nazariy tahlil usuli, nazariy-amaliy tahlil usuli va iqtisodiy-statistik tahlil usuli. Ilmiy-nazariy tahlil usuli, asosan, maqolaning "Mavzuga oid adabiyotlar tahlili" qismi uchun to'plangan ma'lumotlarni tahlil qilishda ishlatilgan bo'lsa, iqtisodiy-statistik tahlil usuli maqolaning "Tahlil va natijalar" qismi uchun to'plangan ma'lumotlarni tahlil qilishda ishlatilgan. Nazariy-amaliy tahlil usuli esa maqolaning ushbu ikkala qismida ham qo'llanilgan.

Ilmiy maqola uchun ma'lumotlarni to'plash jarayonida, asosan, Google, Google Scholar va Yandex qidiruv tizimlari hamda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy veb-saytida keltirilgan va chop etilgan hisobot hamda statistik byulletenlardan foydalanildi. Ilmiy maqolani tayyorlashda axborot va ma'lumotlardan maksimal darajada foydalanish, mantiqiy ketma-ketlik va izchilikka rioya etish, shuningdek, plagiatga olib kelishi mumkin bo'lgan "copy-paste" usulidan foydalanmaslikka harakat qilingan bo'lib, bu tadqiqot oldiga qo'yilgan asosiy maqsad – tijorat banklarida foiz riski muammosini o'rganish va zarur ilmiy-amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatimiz tijorat banklarida foiz riski muammosi haqida so'z yuritadigan bo'lsak, birinchi navbatda bunday riskning yuzaga kelishi va mavjud bo'lishiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar tahlilini amalga oshirish muhimdir. Shundan kelib chiqqan holda, ilmiy maqolamizning ushbu asosiy va amaliy qismida Markaziy bankning asosiy foiz stavkasi hamda tijorat banklari kreditlari va depozitlarining o'rtacha yillik foiz stavkalaridagi tebranish yoki o'zgarishlarni tahliliy ma'lumotlar asosida ko'rib chiqamiz.

E'tiboringizni 2-rasmga qaratmoqchimiz. Rasmdagi diagrammada foiz riski bilan bevosita bog'liq bo'lgan Markaziy bank asosiy foiz stavkasidagi o'zgarishlar tahlil qilingan. Rasmdan ko'rinib turganidek, 2022-yilning 18-martiga kelib foiz stavkasi 14 foizdan 17 foizga ko'tarilgan. Bunga tashqi iqtisodiy faoliyatda yuqori darajadagi noaniqlik va keskinlikning yuzaga kelgani sabab bo'lgan. Markaziy bank devalvatsion va inflyatsion kutilmalarning o'sishiga yo'l qo'ymaslik, mablag'larni milliy valyutada jamg'arish faolligini saqlash hamda iqtisodiyotga tashqi risklarning ta'sirini yumshatish orqali mamlakatda makroiqtisodiy va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash maqsadida asosiy stavkani 17 foizgacha oshirishga qaror qilgan (2-rasm).

2-rasm. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki asosiy foiz stavkasining 2021 – 2024-yillarda o'sish dinamikasi [10].

2-rasmdagi ma'lumotlardan ma'lumki, 2022-yilning 10-iyuniga kelib foiz stavkasi 16 foizga tushirilgan. Markaziy bankning bunday yo'l tutishiga tashqi iqtisodiy xatarlarning qisqa muddatli salbiy to'liqlari ortda qolganligi, aprel–may oylarida ichki valyuta bozorining barqarorlashuvi, valyuta oqimlari va milliy valyutadagi muddatli depozitlarning o'suvchi dinamikasi tiklanganligi asosiy sabab sifatida ko'rsatilgan.

Asosiy stavkaning pasaytirilishi inflyatsion xatarlarni jilovlashga yo'naltirilgan "qat'iy" sharoitlarni saqlab qolgan holda tashqi xatarlar uchun qo'shilgan qo'shimcha yuklamani neytrallashtirishga qaratilgan bo'lib, bunday maqsadni boshqa barcha pasayishlarda ham kuzatish mumkin [11].

2022-yilning 22-iyuliga kelib Markaziy bankning asosiy stavkasi yana 15 foizgacha tushirilib, bunga may–iyul oylarida qisqa muddatli tashqi shoklar ta'sirining pasayishi hisobiga makroiqtisodiy holatning nisbatan

barqarorlashuvi hamda tartibga solinadigan narxlarni erkinlashtirish bo'yicha kutilmalarning ortda qolishi sabab bo'lgan.

Shu bilan, 2023-yilning 17-martigacha 15 foizlik stavka saqlanib turib, 17-mart kuni 14 foizga tushirilgan. Asosiy stavkaning 1 foiz bandga pasaytirilishiga iqtisodiyotda inflyatsiya darajasining pasayish tendensiyasiga o'tganligi sabab bo'lib, haqiqatdan ham 2023-yilning yanvar–fevral oylarida yillik inflyatsiya ko'rsatkichi 12,2 foizgacha biroz pasaygan.

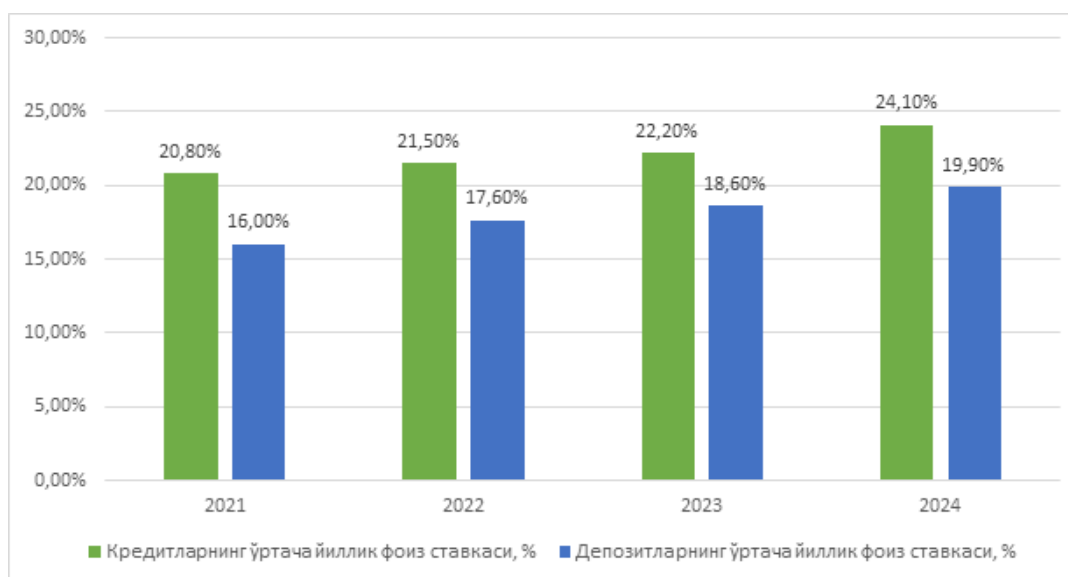
Va nihoyat, 2024-yilning 26-iyuliga kelib asosiy stavka 13,5 foizgacha pasaytirilib, bunga ham 2023-yilning 17-martidagi kabi, iyun oyida yillik inflyatsiya darajasining 10,6 foizga pasaygani asosiy sabab bo'lgan. Shu o'rinda ta'kidlab o'tmoqchimizki, inflyatsiya darajasining bunday pasayishiga Markaziy bankning nisbatan qat'iy pul-kredit sharoitlari ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa ishlab chiqarishning ijobiy tafovutining qisqarib borishiga hamda talab tomondan inflyatsion bosimning pasayishiga xizmat qilmoqda.

Yuqoridagi tahlillardan ko'rinib turganidek, asosiy foiz stavkasidagi o'zgarishlar, birinchi navbatda, mamlakat tashqi iqtisodiy faoliyatidagi o'zgarishlar va inflyatsiya darajasining o'zgarishiga bog'liq bo'lib, aynan ana shu bog'liqlik foiz riskining tijorat banklari uchun qanday tahdidlarga ega ekanligini ko'rsatadi. Tabiiyki, bunday tahdidlarning tijorat banklari operatsion faoliyatiga ta'sirini kamaytirish uchun inflyatsiya darajasining pasayishi katta ahamiyat kasb etadi. Bu borada Markaziy bank tomonidan olib borilayotgan pul-kredit siyosati muhim rol o'ynaydi.

Endi e'tiboringizni 3-rasmga qaratmoqchimiz. Ushbu rasmda 2021–2024-yillar davomida (1-yanvar holatiga) tijorat banklarida milliy valyutadagi kreditlar va muddatli depozitlarning o'rtacha yillik foiz stavkasi o'sish dinamikasi keltirilgan. Bu ko'rsatkichlarni tahlil qilishdan maqsadimiz shuki: birinchidan, ular asosiy foiz stavkasidan kelib chiqqan holda belgilanadigan foiz stavkalari hisoblanadi; ikkinchidan, foiz riski asosan foiz stavkalaridagi o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lganligi bois, tijorat banklari uchun bular ikkita eng muhim foiz stavkasi sanaladi.

Rasmga e'tibor qaratsangiz, muddatli depozitlarning o'rtacha yillik foiz stavkalari kreditlarnikiga qaraganda ancha past miqdorni tashkil etadi. Buning sababi juda oddiy bo'lib, ko'rsatkichlar o'rtasidagi bunday tafovut tijorat banklari faoliyatining asosiy mazmunini tashkil etadi. Tijorat banklari jismoniy va yuridik shaxslardan muddatli depozitlarni pastroq foiz stavkasida jalb qilishadi hamda ushbu depozitlarni yuqoriroq foiz stavkasida jismoniy va yuridik shaxslarga kredit sifatida taqdim etishadi. Tijorat banklari muddatli depozitlar va kreditlar bo'yicha foiz stavkalari o'rtasidagi farqdan daromad topishadi.

3-rasmga e'tibor qaratsangiz, kreditlarning o'rtacha yillik foiz stavkasi oxirgi yillar davomida muntazam o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan. Shuni alohida ta'kidlab o'tishimiz joizki, "O'zbekiston – 2030" strategiyasida bank sohasi uchun belgilangan maqsadli ko'rsatkichlardan biri sifatida 2030-yilgacha kredit foizlarini 10–12 foizgacha pasaytirish ko'zda tutilgan [12]. Agar ushbu muhim hujjat nuqtayi nazaridan yondashadigan bo'lsak, buni ijobiy ko'rsatkich sifatida baholab bo'lmaydi. To'g'ri, bir tomondan bu tijorat banklari uchun katta manfaat keltiradigan miqdor hisoblanadi. Biroq uning yuqoriligi jismoniy va yuridik shaxslar uchun manfaat keltirmasligi aniq bo'lib, buning oqibatida so'nggi yillarda tijorat banklari kredit portfelida muammoli kreditlar ulushining ortishi holati kuzatilmoqda (2022-yilda bu ko'rsatkich 14 foizni, 2023-yilda esa 16,6 foizni tashkil etgan) (3-rasm) [13].

3-rasm. 2021 – 2024-yillarda milliy valyutadagi kreditlar va muddatli depozitlarning o'rtacha yillik foiz stavkasi (1-yanvar holatiga) [14].

Banklarning kredit bo'yicha o'rtacha yillik foiz stavkalarining yuqori miqdorni tashkil etishiga asosiy sabablar sifatida quyidagilarni ko'rsatishimiz mumkin:

Tijorat banklari o'rtasida raqobatning yuqori darajada emasligi va bank xizmatlari bozorida davlat tasarrufidagi tijorat banklarining katta ustunlikka ega ekani. Raqobat rivojlanmagan bunday muhitda kreditlar bo'yicha foiz stavkasi ham yuqori bo'ladi, chunki uni kamaytirishga ta'sir qiluvchi asosiy kuch – raqobat muhiti yetarli emas.

Tijorat banklari mamlakat kapital bozorida deyarli mutlaq ustunlikka ega bo'lib, kredit masalasida ular bilan raqobatlasha oladigan mikromoliyaviy kompaniyalarning kamligi hamda fond bozorining yetarli darajada rivojlanmaganligi ham jismoniy va yuridik shaxslarning, asosan, tijorat banklariga murojaat qilishiga sabab bo'lmoqda.

Mamlakatda inflyatsiya darajasi va valyuta (ayirboshlash) kurslaridagi muntazam tebranishlar tijorat banklari uchun foiz riski tahdidini oshirib, ularni bu tahdiddan himoya qilish maqsadida Markaziy bank tomonidan yuqori foiz stavkasi belgilanishi mumkin.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, foiz riski bank mijozlari tomonidan olingan kreditlar bo'yicha majburiyatlarning o'z vaqtida bajarilmasligi (ya'ni kredit bo'yicha to'lovlarning belgilangan muddatlarda amalga oshirilmasligi) natijasida ham yuzaga kelishi mumkin. Bizning fikrimizcha, aynan kreditlar bo'yicha foiz stavkalarining yuqoriligi ham mazkur yo'nalishda foiz riskining kuchayishiga turtki bo'lmoqda. Chunki foiz stavkalarining yuqoriligi natijasida qarz oluvchilarning kredit bo'yicha majburiyatlarini o'z vaqtida bajara olmaslik holatlari tez-tez uchramoqda.

Shu o'rinda kreditlar bo'yicha foiz stavkasining asosiy foiz stavkasiga bog'liqligi xususida to'xtaladigan bo'lsak, asosiy foiz stavkasi kreditlar va muddatli depozitlar bo'yicha foiz stavkalari uchun chegaraviy stavka hisoblanadi. Masalan, 2024-yilning 1-yanvar holatida asosiy foiz stavkasi 14 foizni tashkil qilgan bo'lsa, kreditlar bo'yicha foiz stavkasi 24,10 foizni, depozitlar bo'yicha foiz stavkasi esa 19,90 foizni tashkil qilgan. Boshqacha qilib aytganda, ikkala stavka ham asosiy foiz stavkasidan quyi miqdorda belgilanishi mumkin emas. Agar asosiy foiz stavkasi pasaya boraversa, bu kreditlar bo'yicha foiz stavkasining ham pasayishiga ta'sir qiladi.

Endi muddatli depozitlar bo'yicha foiz stavkasi xususida to'xtaladigan bo'lsak, ularda ham xuddi kreditlar bo'yicha foiz stavkasi kabi muntazam o'sish kuzatilgan. Bu so'nggi yillarda tijorat banklari tomonidan jismoniy va yuridik shaxslarning bo'sh pul mablag'larini jalb etishga qaratilgan faol siyosat olib borilayotganligidan dalolat beradi. Chunki depozitlar bo'yicha foiz stavkasining oshishi jismoniy va yuridik shaxslarning tijorat banklariga pul mablag'larini qo'yishlarini rag'batlantiradi.

Tijorat banklarining depozitlar bo'yicha foiz stavkalaridagi tebranishlar ham foiz riski xavfining oshishidan dalolat beradi. Depozitlar bo'yicha foiz stavkalarining foiz riski bilan bog'liqlik darajasini quyidagicha tushuntirish mumkin:

Inflyatsiya darajasi, valyuta kursidagi tebranishlar va asosiy foiz stavkasining ko'tarilishi depozitlar bo'yicha foiz stavkasining oshishiga ta'sir ko'rsatib, bu bank daromadining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Kreditlar bo'yicha foiz stavkasining ko'tarilishi oqibatida bank mijozlarining majburiyatlarini bajara olmaslik holatlari ham depozitlarning qaytishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Umuman olganda, mamlakatimizda asosiy foiz stavkasining pasayib borayotgani ijobiy hol bo'lib, bu foiz riskining tijorat banklari faoliyatiga tahdidini ma'lum darajada kamaytirishga olib kelishi mumkin. Bunday holat ko'p jihatdan Markaziy bank tomonidan olib borilayotgan oqilona pul-kredit siyosatining natijasi bo'lib, bu tijorat banklarining iqtisodiyotni sog'lomlashtirishdagi rolini oshirishga turtki bo'lmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mamlakatimiz Markaziy banki tomonidan olib borilayotgan oqilona va samarali pul-kredit siyosati asosiy foiz stavkasining muntazam ravishda pasayib borishiga imkon yaratmoqda. Buning natijasida tijorat banklarining foiz riski tahdidiga duchor bo'lish darajasi pasayib bormoqda. Biroq, tahlillarimiz natijasida bunday ijobiy tendensiya bilan birga, mamlakatimiz tijorat banklarida kredit bo'yicha o'rtacha yillik foiz stavkalarining oshib borishi holati ham kuzatildi va bunga ta'sir ko'rsatadigan salbiy omillar sanab o'tildi.

Bunday omillarni bartaraf etish uchun, eng avvalo, bank xizmatlari bozorida raqobat muhitini rivojlantirishga katta e'tibor qaratish zarur. Buning natijasida tijorat banklari tomonidan amalga oshiriladigan quyidagi hatti-harakatlar foiz stavkasi va, mos ravishda, kredit to'lovlari bo'yicha foiz riskining pasayishiga olib kelishi mumkin:

Mijozlar uchun kurashning rivojlanishi: bozorda o'zaro raqobat qilayotgan tijorat banklari soni ortgan sayin, ularning har biri ko'proq mijozni jalb etishga intiladi. Buning uchun ular mijozlarga yanada qulay imtiyozlar, shu jumladan, nisbatan past foiz stavkadagi kreditlarni taklif qilishga harakat qiladi.

Ichki jarayonlarni optimallashtirish: raqobat sharoitida tijorat banklari o'z xarajatlarini kamaytirishga va samaradorlikni oshirishga intilib, bu orqali o'z foydalariga zarar yetkazmasdan, mijozlar uchun past foizli kreditlarni taqdim etish imkoniga ega bo'ladi.

Individual takliflar: tijorat banklari raqobatchilaridan ortda qolmaslik uchun differensiallashgan foiz stavkalari, bonuslar va boshqa imtiyozlardan iborat moslashuvchan kredit dasturlarini ishlab chiqadi. Shubhasiz, bunday dasturlar kredit oluvchilarning manfaatlariga mos keladi.

Shaffoflikning oshishi: raqobat tijorat banklarini kredit takliflarida yanada ochiq va halol bo'lishga undaydi. Bu esa yashirin to'lov komissiyalari ehtimolini kamaytiradi. Aytish kerakki, mijozlar orasida tijorat banklari talab qiladigan to'lov summalarining real foiz stavkalaridan yuqori ekani bo'yicha e'tirozlar mavjudligi hech kimga sir emas.

Innovatsiyalarni rag'batlantirish: tijorat banklari tomonidan raqamli texnologiyalar, mijozlarning to'lov qobiliyatini onlayn baholash, kreditlarni avtomatik tarzda taqdim etish kabi yechimlarning joriy etilishi operatsion xarajatlarni kamaytiradi. Bu esa foiz stavkasini pasaytirish imkoniyatini yuzaga chiqaradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, tijorat banklaridagi foiz riski muammosining asosiy yechimlaridan biri sifatida bank xizmatlari bozorida raqobatni rivojlantirishni ko'rsatish mumkin. Bu esa tijorat banklariga o'z mijozlar bazasini kengaytirish, daromadlilik darajasini oshirish hamda foiz riskini kamaytirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Interest Rate Risk (online). Federal Deposit Insurance Corporation. Available from: <https://www.fdic.gov/capital-markets/interest-rate-risk> (Last Updated: July 24, 2024).
2. Retno Belinda & Zulfa Irawati. The Effect of Interest Rate Risk on Financial Performance with the Mediating Variable of Banking Security Level (Study on Commercial Banks that Go Public in BEI) // Journal La Sociale, Vol.05, Issue 01. Jakarta: Newinera Publisher, 2024. Pages 242 – 251.
3. Adam Krueger. Considerations for Interest Rate Risk Modeling in an Elevated Rate Environment (online). Community Banking Connections. Available from: www.communitybankingconnections.org (Accessed Sept 23, 2024).
4. Процентный риск (онлайн). Финансовый анализ. Доступно: <https://1-fin.ru/?id=281&t=564> (Дата обращения: 23.09.2024).
5. Кукса О. А. и Чернак А. В. Обзор отдельных показателей кредитного риска в банковской системе Республики Беларусь // Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси: материалы XVII международной молодежной научно – практической конференции, Пинск, 14 апреля 2023 г. Пинск: ПолесГУ, 2023. Стр. 29 – 32.
6. Маликов Т. С (2022). Молия: амалий жиҳатлар (Ўқув қўлланма). – Т.: “Nihol Print” ОК, 2022. – 428 б.
7. Adam Krueger. Considerations for Interest Rate Risk Modeling in an Elevated Rate Environment (online). Community Banking Connections. Available from: www.communitybankingconnections.org (Accessed Sept 23, 2024).
8. Процентный риск (онлайн). Финансовый анализ. Доступно: <https://1-fin.ru/?id=281&t=564> (Дата обращения: 23.09.2024).
9. Зиёдуллаев С. М. Проблемы повышения рентабельности активов коммерческих банков в Узбекистане // Журнал «Экономика и предпринимательство», №6, 2023 г. Москва, 2023. Стр. 1441 – 1445.
10. www.cbu.uz - Ўзбекистон Республикаси Марказий банки расмий вебсайти.
11. Марказий банкнинг асосий ставкаси 1 фоизга пасайтирилди. Norma. https://www.norma.uz/uz/bizning_sharhlar/markaziy_bankning_asosiy_stavkasi_1_foizga_pasaytirildi (Чоп этилган вақти: 09.06.2022).
12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ““Ўзбекистон-2030” стратегияси тўғрисида” ги Фармони. 2023 йил 11 сентябрь, ПФ-158-сон.
13. Годовой отчет 2023. Ташкент: ЦБ Республики Узбекистан, 2024. 185 стр.
14. www.cbu.uz - Ўзбекистон Республикаси Марказий банки расмий вебсайти.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>